

- Themabrief: [Algemeen](#)
- DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek (PSO)

Mei 2019

Positie van Den Haag ten opzichte van andere grote steden

De Atlas voor Gemeenten wordt jaarlijks gepubliceerd.¹ Daarin worden de 50 grootste gemeenten van Nederland op verschillende terreinen met elkaar vergeleken. De Atlas is door de jaren heen een stabiele benchmark gebleken om gemeenten te vergelijken en is methodisch goed onderbouwd; daardoor is het één van de meer relevante 'lijstjes' voor gemeenten om hun ontwikkeling te ijkten. Naast het algemene deel gaat de Atlas ieder jaar in op een ander thema. Dit keer is dat 'groei & krimp'. Wanneer we kijken naar de positie die Den Haag in de loop der jaren inneemt dan blijkt dat het een zeer aantrekkelijke stad is en blijft om in te wonen, maar dat de stad sociaal-economisch gezien wat lager scoort. Den Haag doet het in sociaal-economisch opzicht net iets slechter dan Rotterdam, maar veel slechter dan Amsterdam en Utrecht. De verschillen zijn de afgelopen jaren groter geworden. Deze Kenniswijzer vat de inhoud samen vanuit het Haagse perspectief.

Groei & krimp

Uit de kaarten en grafieken van de Atlas voor Gemeenten blijkt dat van de vijftig grootste gemeenten van Nederland er vijf de laatste tien jaar bevolking verliezen en die liggen allemaal aan de grens: Roosendaal, Hengelo, Emmen, Sittard-Geleen en Heerlen. In kleinere steden aan de grens zoals Delfzijl is de situatie nog zorgelijker. Ook blijkt dat de op dit moment meest aantrekkelijke steden van Nederland pas de laatste jaren een positief binnenlands verhuissaldo hebben. Voor die tijd verlieten jaarlijks meer Nederlanders steden zoals Amsterdam en Haarlem dan er nieuwe gingen wonen. Aanvankelijk hadden vooral gemeenten buiten de grote steden – en in de jaren negentig vooral de *new towns* – een positief verhuissaldo. Pas het laatste decennium is dat beeld gekanteld en verhuizen er meer mensen naar de grote steden. De trek naar de grotere stad van kleinere steden en dorpen is daarmee volgens de Atlas een veel recenter fenomeen dan veelal wordt aangenomen.

Wat opvalt is dat groei en krimp door de tijd helemaal niet stabiel zijn. Steden en regio's die in de jaren zeventig krompen, behoren nu tot de sterkste groeiers, en omgekeerd. Acht van de tien snelst groeiende steden stonden in de periode 1968-1983 nog in de onderste helft van de ranglijst. Zo stond Den Haag zelfs onderaan, maar staat nu op de vierde positie van de ranglijst over 2008-2018. In de onderste helft daarvan zijn maar liefst zeven steden te vinden die in de periode 1968-1983 nog tot de top 10 behoorden. De winnaars van toen zijn dus de verliezers van nu, en omgekeerd: de verliezers van toen zijn de steden die het meest

---

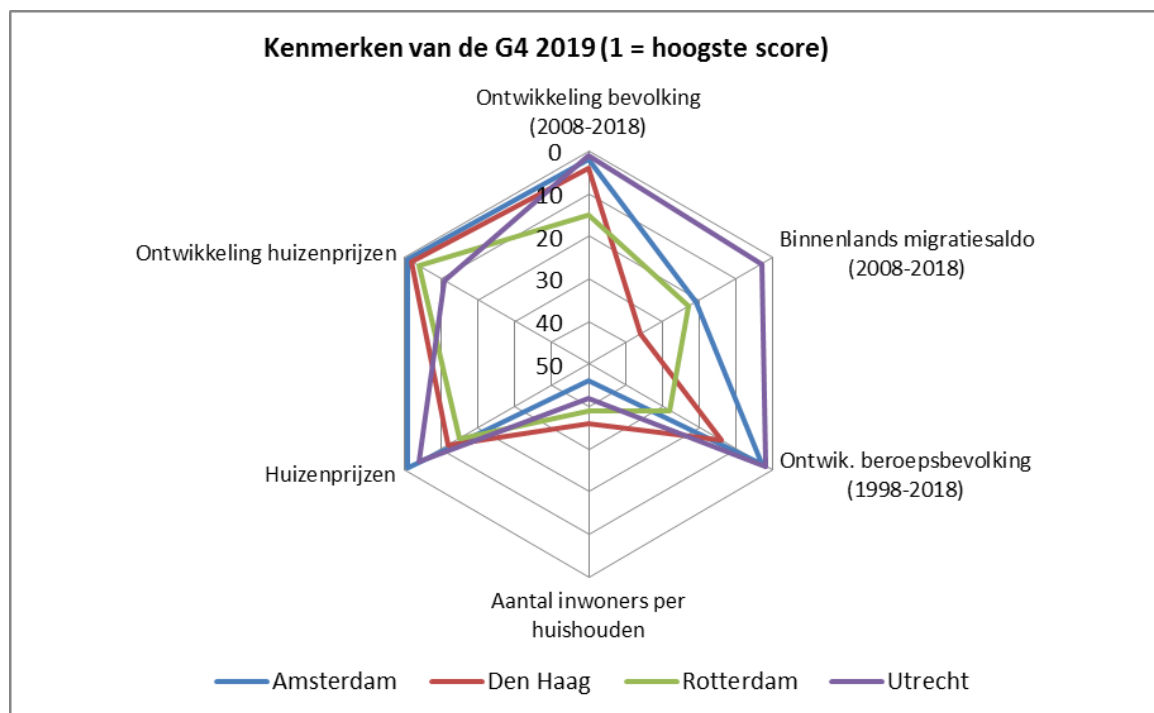
¹ Atlas 2018 voor Gemeenten; de 50 grootste gemeenten van Nederland op 50 punten vergeleken.

in trek zijn. Het voorspellen van de verre toekomst op basis van het verleden is dan ook lastig.

Groei en krimp zijn afhankelijk van de woonvoorkeuren van mensen, en die zijn veranderlijk. De trek naar de stad van de laatste tijd heeft te maken met een toenemende voorkeur voor stedelijke woonattracties, maar die preferenties lagen in de tijd van suburbanisatie totaal anders. Het is lastig te voorspellen wat de toekomst zal brengen en hoe bepaalde ontwikkelingen of trends zullen leiden tot veranderingen in voorkeuren van mensen. Maar ook bij gelijkblijvende woonvoorkeuren kunnen de bestaande patronen van groei en krimp veranderen. Het aanbod van voorzieningen is immers zelf aan verandering onderhevig. Aantrekkelijke steden kunnen bijvoorbeeld aan aantrekkingskracht verliezen door de hoge vastgoedprijzen of de overlast die veroorzaakt wordt door toeristen. En economische neergang of regionaal economisch succes kunnen zorgen voor een afname of juist een toename van het aantal banen.

Algemene ontwikkelingen in de vier grote steden

In de Atlas wordt naar 50 indicatoren gekeken. De 50 grootste Nederlandse Gemeenten worden per indicator geordend van hoog (positie 1) naar laag (positie 50). In onderstaande radarplot is te zien welke positie de vier grote steden (G4) op een aantal indicatoren innemen. Uit de figuur blijkt dat alle vier grote steden zoals eerder aangegeven hoog scoren op ontwikkeling van de bevolking in de periode 2008-2018. Ook op groei van de beroepsbevolking in de periode 1998-2018 scoren de G4 hoog, alleen Rotterdam blijft hier iets achter. Ten aanzien van het binnenlandse migratiesaldo zijn er grote verschillen tussen de G4. Zo scoort Utrecht hier hoog, maar Den Haag betrekkelijk laag. Verder liggen de huizenprijzen in de G4 hoog en zijn ze bovendien relatief sterk gestegen.

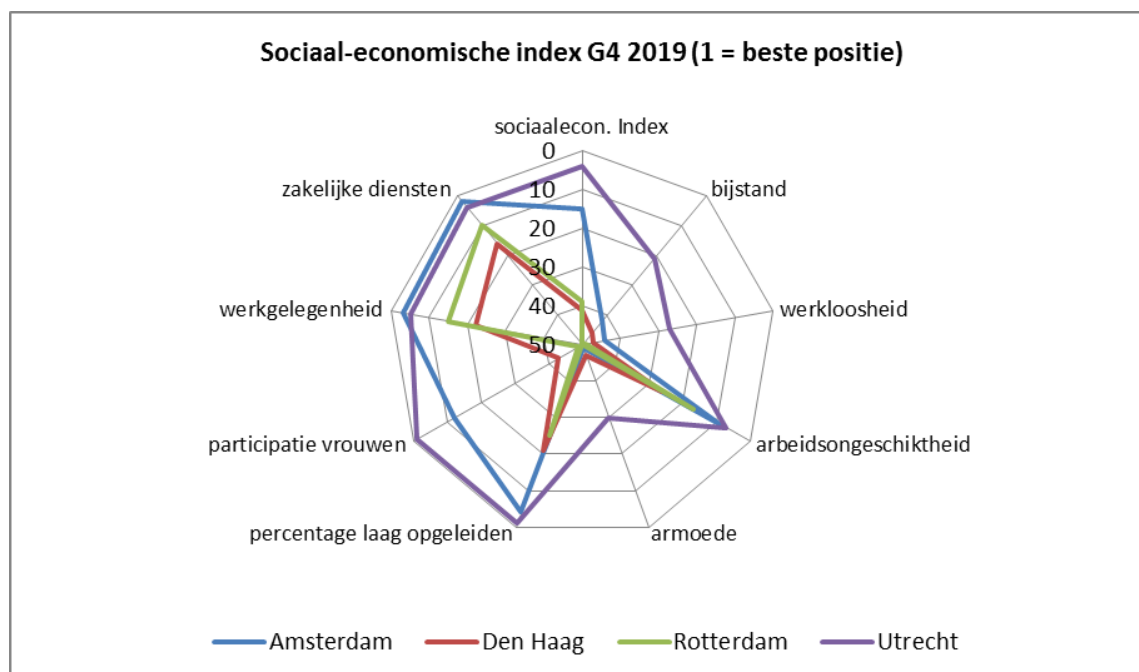

Sociaal-economische index

De sociaal-economische index vormt samen met de woonaantrekkelijkheidsindex de kern van de Atlas voor Gemeenten. Door de scores van de afgelopen jaren op een rij te zetten ontstaat een beeld van de ontwikkeling van Den Haag ten opzichte van de 50 grootste gemeenten in Nederland.

De sociaal-economische index bestaat uit het aantal personen in de bijstand, het werkloosheidspercentage, het aantal arbeidsongeschikten, het percentage huishoudens met een inkomen lager dan 105% van het sociaal minimum, het aantal mensen met een lage opleiding (geen startkwalificatie), de participatiegraad van vrouwen op de arbeidsmarkt, de werkgelegenheid (het aantal banen in de gemeente als percentage van de beroepsbevolking) en het percentage groeisectoren (banen in de financiële en zakelijke dienstverlening). De sociaal-economische index is niet afgeleid uit een kwantitatieve analyse maar gebaseerd op kennis over arbeidsmarkt, werkgelegenheid en lokale economie.

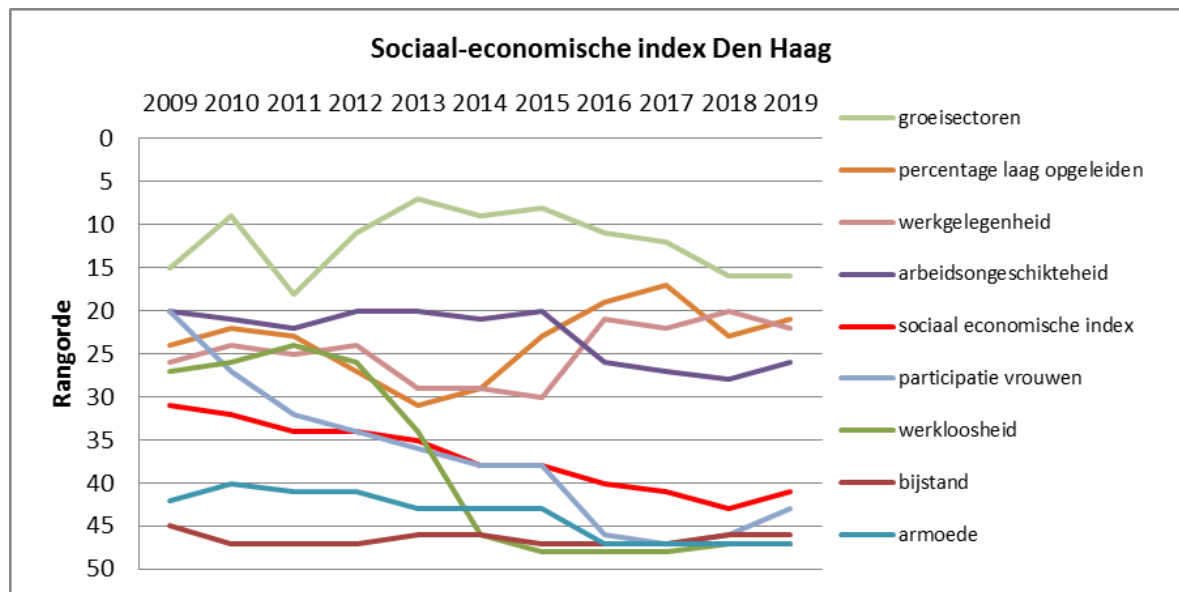
Den Haag scoort in sociaal-economisch opzicht niet zo goed. Amsterdam en vooral Utrecht doen het duidelijk beter. Ten opzichte van de andere grootste gemeenten van Nederland heeft Den Haag net als Amsterdam en Rotterdam veel bijstandsgerechtigden en veel last van armoede. Utrecht scoort hierin wat gunstiger. Qua werkgelegenheid, zakelijke diensten, arbeidsongeschiktheid en laagopgeleiden neemt Den Haag een middenpositie in. Wat betreft werkloosheid en participatie van vrouwen scoort Den Haag evenals Rotterdam erg laag. In onderstaande radarplot is dit te zien.

De sociaal-economische positie van Den Haag is de afgelopen jaren verslechterd. Den Haag is van de 31^e plaats in 2009 naar de 41^e plaats in 2019 gezakt.² Dit komt vooral door een lagere positie op de indicatoren werkloosheid, armoede en participatie van vrouwen. Met

² Het gaat hier om de rangnummers zoals die gepubliceerd zijn in de rapportages van Atlas van Gemeenten. In 2016 is de berekeningsmethodiek gewijzigd waardoor een trendbreuk is ontstaan.

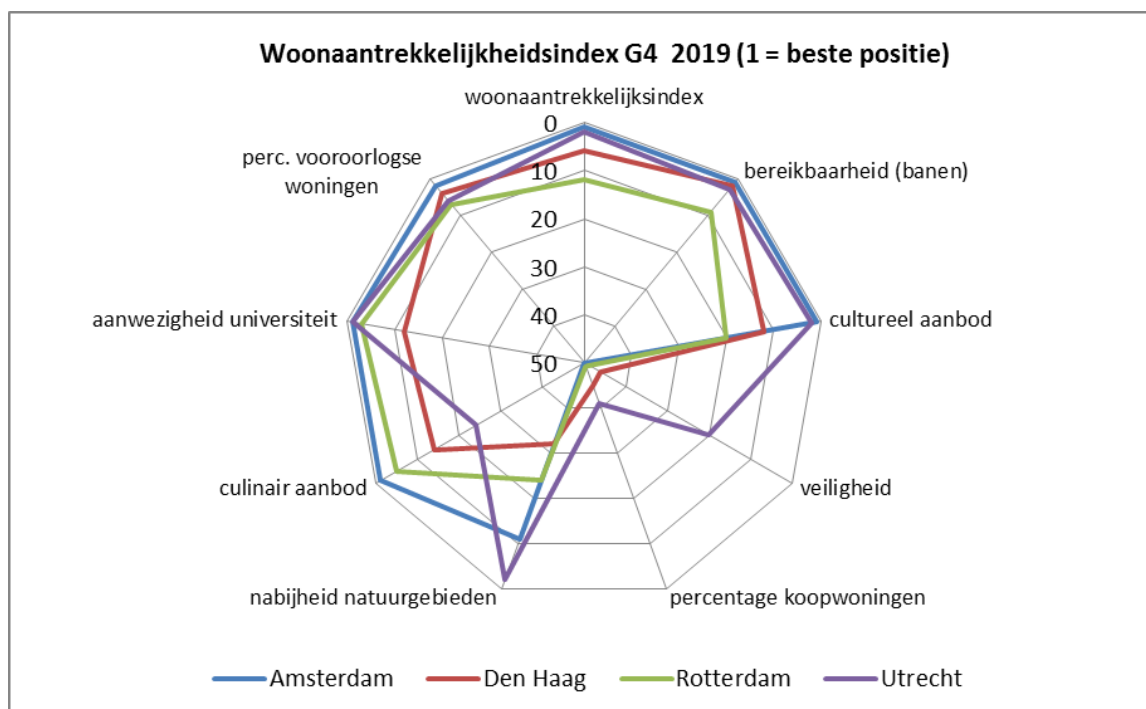
name op dit laatste punt is de positie van Den Haag ten opzichte van andere steden de afgelopen 10 jaar sterk verslechterd (van de 20^e naar de 43^e plaats).

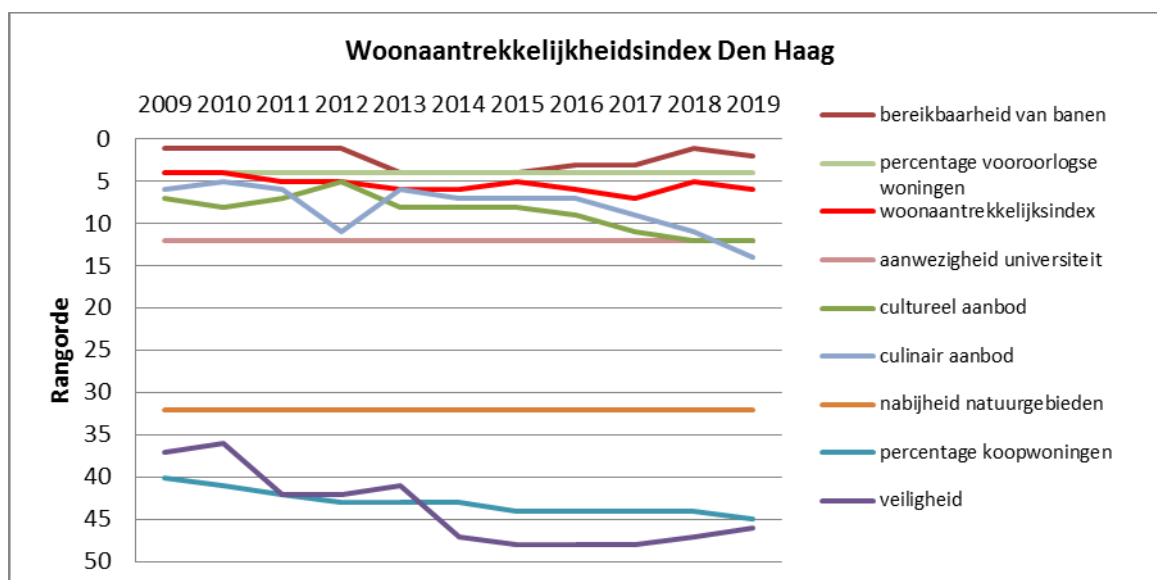
Woon aantrekkelijkheidsindex

Deze index laat zien hoe aantrekkelijk een gemeente is om in te wonen. Daarbij wordt naar acht indicatoren gekeken die ieder een eigen gewicht hebben gekregen. In volgorde van belangrijkheid zijn dat: bereikbaarheid van banen, cultureel aanbod (podiumkunsten), veiligheid (op basis van het aantal geweldsmisdrijven en vernielingen), aandeel koopwoningen in de woningvoorraad, bereikbaarheid van natuurgebieden, kwaliteit van het culinaire aanbod, aanwezigheid van een universiteit en historisch karakter van de stad (percentage woningen gebouwd voor 1945). De selectie van de indicatoren die deel uitmaken van de woon aantrekkelijkheidsindex en de bijbehorende gewichten zijn de uitkomst van een objectieve econometrische analyse, dus niet op basis van een enquête en de subjectieve beleving van mensen maar op basis van feitelijk (woon)gedrag.

Den Haag neemt de zesde plaats in op de woon aantrekkelijkheidsindex; achter Amsterdam, Utrecht, Amstelveen, Haarlem en Den Bosch. Den Haag scoort goed omdat er vanuit Den Haag veel banen bereikbaar zijn, het culturele en culinaire aanbod goed is en er veel vooroorlogse woningen zijn. Dit geldt trouwens ook voor de andere grote steden. Op het gebied van veiligheid en het percentage koopwoningen scoren de G4 laag, maar Den Haag en Utrecht doen het iets beter dan Amsterdam en Rotterdam. Den Haag heeft als enige grote stad geen eigen universiteit, maar wel in de buurt. Kanttekening hierbij is dat de Haagse Campus van Universiteit Leiden en andere vestigingen van universitair onderwijs in Den Haag niet meetellen, omdat dit satellietvestigingen zijn, terwijl het aantal WO-studenten in Den Haag inmiddels wel vele duizenden bedraagt). Verder scoort Den Haag in de gekozen methodiek laag als het gaat om de nabijheid van natuurgebieden. Ook hierbij moet een kanttekening worden gemaakt: strand en duinen zijn buiten beschouwing gelaten omdat is gekozen voor 'bos' als indicator en dat geeft dus vanuit Haags perspectief een nogal scheef beeld. In onderstaande radarplot zijn de verschillen tussen de G4 te zien.

De rangorde van Den Haag varieerde de afgelopen jaren tussen en vijfde en zevende positie. Den Haag blijft dus hoog scoren als aantrekkelijke stad om te wonen. De afgelopen jaren deden zich slechts kleine fluctuaties voor. In de onderstaande figuur is dat te zien. Wel is Den Haag de afgelopen twee jaar iets gezakt qua cultureel aanbod (indicator: aantal uitvoeringen per 1.000 inwoners) en culinair aanbod. Daartegenover stond een verbetering van de bereikbaarheid van banen.

In de bijlage wordt de positie van Den Haag op tal van indicatoren die de afgelopen jaren in de Atlas voor Gemeenten aan de orde zijn gekomen, weergegeven.

Bijlage: Ontwikkeling van de positie van Den Haag in de periode 2009-2019

In onderstaande tabel wordt het rangordnummer van Den Haag weergegeven ten opzichte van de 50 grootste gemeenten van Nederland, waarbij 1 de beste positie weergeeft en 50 de slechtste. Omdat niet ieder jaar dezelfde indicatoren in de Atlas voor Gemeenten worden opgenomen, zijn niet alle scores voor alle jaren bekend. De laatste kolom geeft de trend van de laatste 5 jaar weer. Een '+' duidt op een stijging van het rangordnummer (verbetering), een '-' op een daling (verslechtering), een '=' wil zeggen dat de positie weinig of niet is veranderd in de afgelopen jaren en een '-/+' op een wisselend verloop.

Indicator	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Trend
Arbeidsongeschiktheid	20	21	22	20	20	21	20	26	27	28	26	-/+
Armoede	42	40	41	41	43	43	43	47	47	47	47	=
Bereikbaarheid banen	1	1	1	1	4	4	4	7	7	5	2	+
Bijstand	45	47	47	47	46	46	47	47	47	46	46	=
Culinair aanbod	6	5	6	11	6	7	7	7	9	11	14	--
Cultureel aanbod	7	8	7	5	8	8	8	9	9		12	-
Groeisectoren (zakelijk banen)	15	9	18	11	7	9	8	11	12	16	16	-
Hoogopgeleiden	17	17		16	16	17	17			14		
Huizenprijzen	21	19	16	19	17	17	15	15	14	14	12	+
Koopwoningen	40	41	42	43	43	43	44	44	44	44	45	=
Klassieke concerten	5	8	6	4		4					15	--
Laagopgeleiden	24	22	23	27	31	29	23	19	17	23	21	-/+
Natuurgebieden omgeving	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	32	=
Participatie vrouwen	20	27	32	34	36	38	38	38	47	46	43	-/+
Podiumkunsten				5	8	8	8	9	11	12	12	=
Popconcerten	9	10	7	8		9					16	-
Sociaaleconomische index	31	32	34	34	35	38	38	40	41	43	41	-/+
Sociale huurwoningen	17	21									27	-
Universiteiten in omgeving	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	=
Veiligheid	37	36	42	26	41	47	48	48	48	47	46	+
Vergrijzing		38	40	41	43			44		46		
Vergroening	15	15	15	15	15			16		16		
Vooroorlogse woningen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	=
Werkgelegenheid	26	24	25	24	29	29	30				25	++
Werkgelegenheidsontwikkeling	15	16	18	17	34	29	30	27	28	20	22	-/+
Werkloosheid	27	26	24	26	34	46	48	48	48	47	47	=
Woon aantrekkelijkheid	4	4	5	5	6	6	5	6	7	5	6	-/+

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag
DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek (PSO)
Mei 2019

Inlichtingen

DSO/Programmamanagement, Strategie en Onderzoek (PSO)
Henk van Andel (070 – 35 35565 / henk.vanandel@denhaag.nl)

De opstellers hebben geen aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en % kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.